

Reisverslag: eerste veldmissie

Reisverslag van architect Kees de Wit

Eerste veldmissie Cinema Kobani

In april 2018 zijn de directeur van Stichting Adar Reber Dosky en architect Kees de Wit naar Kobani geweest voor een eerste veldmissie in het project Cinema Kobani. Doel was om samen met de Koerdische autoriteiten en de lokale bevolking de eerste plannen te bespreken en om inspiratie op te doen voor het ontwerp van Cinema Kobani. Kees de Wit doet verslag van deze veldmissie.

Als architect werk ik dag in dag uit aan de bouw en verbouwing van huizen en andere gebouwen in Nederland. Door Reber Dosky werd ik gevraagd om vrijwillig mee te werken aan het project Cinema Kobani, een spannende klus in een door een oorlog geteisterd gebied. Ik ken Syrië van de beelden die op ieders netvlies gebrand zullen zijn. Compleet in puin geschoten steden, een wespennest waar allerlei ingewikkelde coalities met elkaar in gevecht zijn, kortom, niet een plek waarbij je denkt aan het bouwen van een bioscoop. En toch intrigeert het idee me dat juist het realiseren van culturele uitwisseling een bijdrage kan leveren aan de wederopbouw van het land. Ik ga dan ook met open vizier en heel nieuwsgierig op pad met regisseur Reber Dosky.

Het begin: Radio Kobani

Reber Dosky heeft in 2016 een documentaire gemaakt over Radio Kobani, een radiostation, bestierd door een paar jonge vrouwen, die verslag doen van de bevrijding van de stad, die destijds door IS was bezet. Een heftige documentaire, waarbij de oorlog van dichtbij is vastgelegd, maar waarin ook de wederopbouw van de stad als hoopgevend vervolg ruim aandacht krijgt. De documentaire is in de prijzen gevallen, en Dosky, die inmiddels zijn hart verpand heeft aan de dappere strijders en de radiomakers van Kobani, besluit dat hij iets voor de platgegooid stad wil doen. Een cultureel centrum bouwen, vanuit de gedachte dat cultuur (film, theater, dans, muziek etc.) volken bij elkaar kan brengen. Een hoopvolle gedachte, die past bij de wederopbouw van de stad.

Het plan: Cinema Kobani

Het is de opzet om voor de stad een bioscoop te bouwen met 2 à 3 zalen, met daarbij een filmacademie. In het gebouw zullen ook andere culturele activiteiten plaats kunnen vinden,

zoals dans, theater, muziek en literatuur. En natuurlijk krijgt Radio Kobani haar vaste stek in het gebouw met een glazen studio. Om te peilen wat de autoriteiten en de rest van de bewoners van Kobani denken over deze plannen, te onderzoeken waar de bioscoop gebouwd zou kunnen worden en om inspiratie op te doen voor de eerste tekeningen ben ik met Reber Dosky in april in Kobani geweest.

De oorlog: eerste impressies

Vlak voor Kobani zijn er duidelijke sporen te zien van de strijd met IS; ontplofte auto's, kapotgeschoten installaties, vele ruïnes van wat ooit huizen waren. We worden hartelijk ontvangen bij de familie van Dilovan, de hoofpersoon van Radio Kobani, waar we een week zullen logeren. De hartelijkheid, gastvrijheid en het gevoel voor humor van de mensen maken indruk op me. De woning, bestaat uit twee kamers, die uitkomen op een kleine binnenplaats. Aan de bouw kun je zien dat het de bedoeling is om ooit een verdieping erop te bouwen, maar daar is nu geen geld voor. De elektriciteit valt regelmatig uit, zodat er maar zelden warm water voor de douche is. De kamers zijn op een enkele vitrinekast na, niet ingericht met meubilair, maar rondom liggen kussens, waar we overdag op zitten en die 's nachts als bed dienen. Een gordijn dekt een nis af waar 's nachts beddengoed tevoorschijn wordt gehaald, wat de volgende dag weer opgeruimd wordt. De gewone inrichting voor een Koerdische familie. Ik probeer te bedenken hoe deze gewoonten een plek kunnen krijgen in Cinema Kobani. Misschien wel in de ontmoetingsruimtes?

In het platgebombardeerde gedeelte van de stad staat geen huis meer overeind. Het is één grote puinhoop. Ingestorte muren, daken, vloeren, complete trappenhuizen naar beneden gedonderd, alle getuigen van de gruwelijke strijd die hier heeft plaatsgevonden. Mitrailleurvuur en bombardementen lees je af aan wat er overgebleven is van de huizen die hier gestaan hebben. Tussen de puinhopen liggen kleren en ergens ligt een bladzijde uit wat een dagboekje geweest zou kunnen zijn, die vertellen van het leven dat hier ooit geweest is maar nu volledig weggevaagd. Aan de rand van het kapotgeschoten stadsdeel zijn half verwoeste huizen nog bewoond. Een meisje van een jaar of drie zit tegen de gevel met een vervaarlijk groot mes te spelen. Alsof ze zich gewapend heeft tegen een onzichtbare vijand. In andere delen van de stad is er volop leven. Het is mooi om te zien dat op de rand tussen leven en dood er een bedrijvigheid heerst die je bijna doet vergeten dat hier enkele jaren geleden een wrede slachting plaatsvond. Ik ben diep onder de indruk van de veerkracht van deze mensen. Ik realiseer me dat iedereen op een of andere manier met de bittere oorlog tegen IS van doen heeft gehad. Zo ontmoet ik een paar studenten die hun studie hebben moeten staken om tegen IS te gaan vechten en in de frontlinies gestreden hebben. Ze worden de helden van Kobani genoemd. Iedereen heeft wel een broer, zus, vader, oom neef of nicht die gesneuveld is. Aan de rand van Kobani bevindt zich een kerkhof waar zeker 1500 mensen begraven liggen. Toch zie ik geen verbittering bij de mensen. Ze zijn vriendelijk, opgewekt, er gaat hoop van uit.

De wederopbouw: in volle gang

Kobani is duidelijk een stad waar de wederopbouw is begonnen. Inmiddels zijn er diverse appartementengebouwen uit de grond gerezen. Complete nieuwe wijken ontstaan er. Er is zelfs een nieuw zwembad. De architectuur is, zoals op vele plekken in het Midden-Oosten, eenvoudig van opzet. Meestal portiek-etagewoningen van 3 à 4 lagen hoog. Doorgaans betonskeletten, bestaande uit kolommen, vloeren en betonnen trappen, die later ingevuld worden met gevels van betonblokken en binnenwanden. Meestal worden de gevels gestuukt, soms worden ze voorzien van tegels, als versiering. De appartementen hebben kleine ramen,

vanwege de warme zon, ze zijn vaak voorzien van een loggia. Inmiddels is het nieuwe universiteitsgebouw klaar; het zal binnenkort opgeleverd worden. Het is een klassiek gebouw van twee verdiepingen met dakterras, dat uitkijkt op de heuvels rondom de stad. Het gebouw doet wat streng aan. Er loopt een symmetrisch pad naar de ingang, de hal en het trappenhuis ogen gesloten. Ongelooflijk dat twee jaar na de verdrijving van IS de stad alweer zoveel nieuwe gebouwen heeft.

Het onthaal: enthousiast

We presenteren het concept voor de bouw van de bioscoop eerst aan de Koerdische autoriteiten. We worden ontvangen in het kantoor van de president van het kanton Rojava, Enver Muslim. Hij toont zich verheugd over onze komst en onze plannen: “We zijn heel erg blij dat er mensen uit het westen zijn, die helemaal hierheen komen om een positieve bijdrage te leveren aan de wederopbouw van deze stad. We zijn verrast en enthousiast over het project Cinema Kobani. De Koerdische culturele identiteit is altijd onderdrukt hier. Door met zo’n ambitieus project te beginnen wordt de bevolking geholpen om juist met kracht, kennis en passie hun cultuur uit te dragen.” Een paar dagen later worden we ontvangen door een commissie met vertegenwoordigers uit alle lagen van de bevolking en de culturele raad van de gemeente Kobani. Ook zij zijn enthousiast. Ik heb eigenlijk 101 vragen over wat ze zouden willen, hoe ze het gebouw voor zich zien, wat het gebouw zou betekenen voor hen en wat het zou moeten uitstralen. Ik zou graag iets neerzetten waarbij het landschap doorloopt in de bebouwing. Wat zouden ze daarvan vinden? Houden ze van hedendaagse architectuur? Hoe willen ze het gebouw gaan beheren? Maar ik merk dat het te vroeg is voor dit soort vragen en stel de verwachtingen voor deze eerste veldmissie bij. De kennismaking en introductie van de plannen staan nu voorop en het enthousiasme is bemoedigend genoeg om erop te vertrouwen dat de antwoorden nog gaan komen. Het belangrijkste is dat de lokale autoriteiten beloofd hebben om met een voorstel te komen waar Cinema Kobani gebouwd mag gaan worden. Die grond wordt gratis ter beschikking gesteld. Dat is misschien wel het krachtigste bewijs dat Cinema Kobani op een warm onthaal mag rekenen.

Mijn dromen: Cinema Kobani

Ik ben diep onder de indruk en met een hoofd vol ideeën teruggekeerd uit Kobani. Nu ga ik aan de slag met eerste schetsen voor het ontwerp, het nadenken over de materialen die we gaan nodig hebben en het maken van een begroting. Het is me in ieder geval duidelijk dat het een gebouw moet zijn waarin iedereen zich thuis kan voelen en dat uitnodigt tot ontmoeting, dat er veel groen en koelte te vinden moeten zijn. Cinema Kobani zal hoop, trots en toegankelijkheid moeten uitstralen. Het zijn maar eerste gedachten. Binnenkort meer daarover. Als we de eerste tekeningen hebben uitgewerkt, gaan we terug naar Kobani om de plannen weer te bespreken met de mensen voor wie Cinema Kobani gebouwd gaat worden. Ik weet zeker dat de discussie over wat ze willen werkelijk zal losbarsten en we samen een mooi proces tegemoet gaan om ervoor te zorgen dat Cinema Kobani de trots van Rojava gaat worden. Ik vind het een eer om samen met Stichting Adar deze droom samen met de inwoners van Kobani te mogen realiseren.

Kees de Wit